

KIRSAL TURİZM POTANSİYELİNİN SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: YOZGAT İLİ ÖRNEĞİ¹

Yusuf ERSOY²
Ali TEHCİ³
Bünyamin ERSOY⁴

Atıf/©: Ersoy, Yusuf; Tehci, Ali ve Ersoy Bünyamin (2018). Kırsal Turizm Potansiyelinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi: Yozgat İli Örneği, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 11, Sayı 1, Haziran, ss. 649-664

Özet: Kırsal kalkınma, kırsal alanlarda yaşayan halkın refah düzeyinin iyileştirilerek şehir ve kırsal alanlar arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik farklarının azaltılmasına dayanan bir süreçtir. Kırsal alanlarda tarıma dayalı kalkınma tek başına yeterli olmadığından dolayı sanayi üretiminin olmadığı bu alanlarda turizm alternatif bir kalkınma aracı olarak değerlendirilmektedir. Kırsal turizm, göç ve ekonomik sorunların yaşandığı ve nüfus yoğunluğunun az olduğu yerleşim alanlarında yapılan bir turizm çeşididir. Bu çalışmanın amacı Yozgat ili kırsal turizm SWOT analizinin yapılarak kırsal turizmin geliştirilmesi için önerilerde bulunmaktır. Bu çalışmada, Yozgat ilinde kırsal turizm potansiyeline sahip olan yerler ve potansiyel kırsal turizm çeşitleri ele alınmıştır. Çalışmada turizmin il genelinde gelişmesinde etkili olan kamu ve özel sektörde çalışan yönetici ve uzmanlarla yapılan ikili görüşmeler neticesinde veriler toplanmıştır. Toplanan verilere SWOT analizi uygulanmıştır. SWOT analizi sonuçlarına göre Yozgat ili kırsal turizminin güçlü yönleri; Yozgat ilinde bulunan termal tesisler, kültürel, tarihi ve doğal güzelliklerdir. Zayıf yönleri; tutundurma çalışmalarının eksikliği nedeniyle turizm bilincinin yeterince geliştirilmemesi, turizm konusunda kurumlar arası işbirliği eksiklikleri ve mevcut tesislerin sayısının yetersiz olmasıdır. Fırsatlar; kırsal turizme olan ilginin sürekli artması, il genelinde endüstriyel üretim alanlarının azlığı ve devlet tarafından kırsal turizme sağlanan desteklerdir. Tehditler; İlin doğal yapısını bozan çarpık kentleşme, doğal alanların, tarihi ve kültürel varlıkların korunması konusunda yerel halkın yeterince bilgi sahibi olmamasıdır. Bu çalışmanın Yozgat ilinde kırsal turizm alanında yatırım

Makale Geliş Tarihi:21.12.2017// Makale Kabul Tarihi: 05.06.2018

Bu makale Turnitin programında kontrol edildi. This article was checked by Turnitin.

1 Bu çalışma 2. Uluslararası Bozok Sempozyumu (4-6 Mayıs 2017) Bildiri Kitabında Tam Metin Olarak Yayınlanmış Olan "Yozgat İli Kırsal Turizm SWOT Analizi" Adlı Çalışmadan Genişletilerek Türetilmiştir.

2 Öğr. Gör. Uşak Üniversitesi Bilimsel Analiz ve Teknolojik Uygulama ve Araştırma Merkezi, ersoy_yusuf@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0106-1695

3 Doktora Öğrencisi, Gümüşhane Üniversitesi S.B.E İşletme A.B.D., tehciali@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9949-2794

4 Endüstri Mühendisi, Toplum Geliştirme Danışmanlık Eğitim Merkezi (TOGDEM), ersoy83@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5904-6896

yapacak girişimcilere ve ilerde bu konu üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Alan, Kırsal Kalkınma, Kırsal Turizm, SWOT Analizi, Yozgat.

The Evaluation of The Rural Tourism Potential with SWOT Analysis: The Case of Yozgat

Citation/©: Ersoy, Yusuf; Tehci, Ali and Ersoy Bünyamin (2018). *The Evaluation of The Rural Tourism Potential with SWOT Analysis: The Case of Yozgat*, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 11, Issue 1, June, pp. 649-664

Abstract: Rural development is a process based on reducing economic, social and cultural development disparities between cities and rural areas by improving the welfare of people living in rural areas. In rural areas agricultural development alone is not enough tourism is considered as an alternative development tool in these areas where there is no industrial production. Rural tourism is a type of tourism made in residential areas where migration and economic problems are experienced and population density is low. The aim of this study is to give suggestions for development of rural tourism by making Province of Yozgat rural tourism SWOT analysis. In this study, potential areas for rural tourism in Province of Yozgat and potential rural tourism varieties are discussed. In this study data were gathered on the basis of bilateral talks with managers and experts, who are influential persons in development of tourism in the province, working in the public and private sectors. SWOT analysis was applied to collected data. According to SWOT analysis results strengths of Yozgat province rural tourism are thermal facilities in Province of Yozgat, cultural, historical and natural beauties. Weakness are tourism awareness has not been sufficiently developed due to lack of promotional activities, lack of cooperation between institutions on tourism and number of existing facilities is insufficient. Opportunities are a constant increase in the interest of rural tourism, low industrial production areas throughout the province and supports provided by the government to rural tourism. Threats are unplanned urbanization disrupts the natural structure of the province and local people are not well informed about the preservation of natural areas, historical and cultural assets. This study is thought to be a guide for entrepreneurs who will invest in rural tourism in Province of Yozgat and researchers who will work on this subject in future.

Keywords: Rural Area, Rural Development, Rural Tourism, SWOT Analysis, Yozgat.

I. GİRİŞ

Dünyada son yıllarda yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de müşterilerin talep ve beklentilerinin değişmesinde etkili olmuştur. Kent yaşamındaki stres, sanayi alanlarının doğal çevreyi tahrip etmesi ve fiziksel çevredeki bozulmalar insanları daha huzurlu ve doğal ortamlara yönlendirmiştir. Turistlerin şehir yaşamından uzak ve doğal alan arayışına girmesine bağlı olarak turizm firmaları müşterilerine daha iyi hizmet vermek ve mutlu zaman geçirmelerini sağlamak adına yeni alanlar oluşturma ve turizm çeşitleri geliştirme çalışmalarına başlamıştır. Turizm firmalarının bu çabaları ve insanların istekleri sonucunda kırsal turizm, eko turizm, doğa turizmi, sağlık turizmi, inanç turizmi gibi turizm kavramlarının ortaya çıkmıştır.

Son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede doğayı, kültürel ve tarihi varlıkları korumaya yönelik çok sayıda faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler neticesine doğaya ve kültürel değerlere sahip çıkan, saygı duyan bilinçli tüketici sayısında artış yaşanmış ve doğa turizmi, eko turizm ve kırsal turizm gibi turizm çeşitleri gelişmiştir. Gelişmiş birçok ülkede ekonomik, sosyo-kültürel kalkınma için sanayinin tek başına yeterli olmadığı turizm, eğitim ve sağlık gibi alternatif sektörlerinde kalkınma içerisinde yer alması gerektiğini vurgulanmıştır. Turizm sektörü gelir getirici bir sektör olduğundan bölgesel kalkınmada önemli bir yere sahiptir.

Türkiye, iklimi, tarihi, konumu, kültürü ve diğer birçok zenginliğinden dolayı dünyanın önde gelen turizm ülkelerinden biri konumundadır. Türkiye'nin turizm sektöründe öncü konumda olan diğer ülkelerle rekabet edebilmesi için mevcut bulunan kıyı (deniz) turizmini geliştirmesi ve alternatif turizm faaliyetlerine yönelmesi gerekmektedir. Bu nedenle, dört mevsimin yaşandığı ülkemizde kış turizmi, doğa turizmi, sağlık turizmi, kırsal turizm gibi turizm çeşitleri için potansiyel alanların belirlenmesi, öneri ve projelerin geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Hizmet sektörü içinde yer alan ve günümüz rekabet koşullarında ekonomiye önemli ölçüde katkı sağlayan turizm, emek yoğun bir üretim sürecine dayanması bakımından istihdam açısından önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Alternatif turizm alanlarının oluşturulması ve turizm çeşitliliğindeki gelişmeler istihdam artışına ve ekonomik kalkınmaya pozitif etki yapmaktadır. Kırsal alanı turizme açmak ve nüfusun bir kısmını tarım ile birlikte turizm alanında istihdam etmek kalkınma politikalarının içerisinde yer alması gereken hedeflerdendir (Kesici, 2012, s.34). Bu açıdan değerlendirildiğinde; kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin artırılması, bu kalitenin korunması ve kırsal ekonomiye katkı sağlaması bakımından kırsal turizm için geliştirilen stratejilerin önemli olduğu belirtilmektedir. (Haider vd., 2014:224).

Bu çalışmanın amacı Yozgat ili kırsal turizm SWOT analizinin yapılarak kırsal turizmin geliştirilmesi için önerilerde bulunmaktır. Çalışmanın ikinci kısmında kırsal turizm kavramına yer verilmiştir. Üçüncü kısımda, Yozgat'ta kırsal turizm ve potansiyel kırsal turizm alanlarına yer verilmiştir. Dördüncü kısımda Yozgat'ın kırsal turizm potansiyelinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma genel bir değerlendirilmenin yapıldığı beşinci ve son bölüm olan sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

II. KIRSAL TURİZM KAVRAMI

Kırsal turizm, insanların sürekli yaşadıkları alanlar dışındaki kırsal yörelere yaptıkları ziyaretler olarak tanımlanabilmektedir (Kesici, 2012, 34). Kırsal turizm, hem kırsal alanlarla iç içe olan hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür ve diğer turizm çeşitleriyle kolayca entegre olabilmektedir (Soykan, 2003: 1-2). Kırsal alanlar kısa süreli olarak ziyaret edilmekte, yılın çeşitli zamanlarında ve genel olarak birçok mevsimde ziyaret edilebilmektedir (Barke, 2004:137).

Kırsal turizm, kuş gözlemciliği, çiftlik turizmi, macera turizmi, yayla turizmi gibi turizm çeşitlerini bünyesinde barındıran, değişen turizm anlayışına, turist profiline ve çevre bilincine bağlı olarak gelişen bir turizm çeşididir (Gülbahar, 2009: 163). Akademik literatürde kırsal turizm, kırsal alanların kırsal yaşamını, sanatını, kültürünü, doğasını sergileyen bir turizm biçimi olarak algılanmaktadır. (Haider vd., 2014:216).

Kırsal turizm, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal alanlarda yaşayan halk için yeni bir bakış açısı oluşturulması, gelir düzeyinin dengelenmesi ve kırsal alanlarda yaşanan göçün önüne geçilmesi, doğanın korunması ve bölgesel kalkınmanın sağlanması açısından önemli bir unsur olarak görülmektedir. Başarılı kırsal turizm uygulamaları, özellikle tarımla uğraşan yerel halkın ek gelir elde etmesine, refah düzeylerini artırmasına ve kültürel zenginliklerini paylaşmalarına imkan vermektedir (Akbulak, 2016: 4-5).

Kırsal turizmin Türkiye turizmi için önemini ve kırsal turizmin özelliklerini aşağıdaki başlıklar ile sıralamak mümkündür (Soykan, 2003: 2-9; Kesici, 2012: 34; Ersoy vd., 2017: 17):

- Kırsal Turizm, her mevsim yapılabilen bir turizm türüdür.
- Kırsal turizm, turizmin coğrafi dağılışında denge unsurudur.
- Kırsal turizm bir çok turizm türüne entegre olabilir.
- Kırsal turizmde rekreasyonel etkinlikler çok çeşitli ve özgündür.
- Kırsal turizmin turist profili farklıdır.
- Kırsal turizm, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur.
- Kırsal turizm, sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eder.

- Kırsal turizm bir ülkenin tanıtımında önemli bir araçtır.
- Kırsal turizm çevreye, insana ve doğal yaşama dayalı bir turizm türüdür.
- Kırsal turizmde özgünlük (otantik) ve yöresellik ön plana çıkmaktadır.
- Kırsal turizm yerel halkla birlikte bütünleşip gelişmiştir.
- Kırsal turizm köy yaşantısıyla iç içe olan tarımsal ve hayvansal ürün çeşitliğini koruyan bir turizm çeşididir.
- Kırsal turizmde ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel amaçlar güdülmektedir.
- Kırsal turizm yerel halka dönük istihdam olanaklarını geliştirmeyi öngörmektedir.
- Kırsal turizmle birlikte oluşabilecek olumsuz etkilerin minimuma indirilmesi için kırsal turizm aktivitelerinin çevreye ve kırsal alanlara zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Kırsal turizm çeşitlerini; çiftlik turizmi, tarım turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, doğa turizmi, dağcılık turizmi, kırsalda su etkinlikleri turizmi ve mağara turizmi olarak sıralamak mümkündür.

Literatürde SWOT analizinin kullanıldığı çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür (Paliwal, 2006; Ommani, 2011; Ariöz ve Yıldırım, 2012; Doğan ve Sözbilen, 2014; Özcan vd., 2015; Doğan ve Ersoy, 2017).

Literatürde turizm alanında SWOT analizi kullanılarak yapılmış birçok çalışmaya rastlamak mümkündür (Akça, 2005; Sandıkçı ve Özgen 2013; Polat, Özdemir ve Özdemir, 2014; Birdir, Karakan ve Çolak, 2015; Akbulak, 2016; Ongun, Gövdere ve Çiçek, 2016; Mansuroğlu ve Dağ, 2016; Acar, Avcı ve Erat, 2017).

Bu çalışma Yozgat ili kırsal turizm SWOT analizinin gerçekleştirilmesi ile literatürde yer alan diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

III. YOZGAT'TA KIRSAL TURİZM VE POTANSİYEL KIRSAL TURİZM ALANLARI

Türkiye'de Antalya, İzmir, Aydın gibi kıyı turizmi potansiyeline sahip birçok il mevcuttur. Kırsal turizm açısından değerlendirildiğinde ise iklimi, doğası, kültürel ve tarihi zenginlikleri bakımından her ilin ayrı bir kırsal turizm potansiyeli bulunmaktadır. İç Anadolu bölgesinde bulunan Yozgat, sahip olduğu kırsal miras ve değerler ile kırsal turizm için potansiyeli olan illerden bir tanesidir.

Yozgat uygun iklim koşulları, doğal güzellikleri, tarım ürünleri çeşitliliği, geleneksel el sanatları, folklor, yemek kültürü, dağları, ormanları, arkeolojik

alanları ve diğer kırsal alanları ile birlikte uygun yatırım yapıldığı takdirde turizm sektöründe diğer illerle rekabet edecek düzeyde bir potansiyele sahiptir. Burada önemli olan doğru rekabet stratejilerinin belirlenmesi, yerel halkın ve işletmecilerin turizm konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalarının sağlanmasıdır. Turizm konusunda yetkili olan kurum ve kuruluşlara sadece Yozgat kamu kurumları değil özel kurum ve kuruluşlarında proje sunarak teşviklerden yararlanması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, Yozgat'ın kırsal anlamda kalkınması adına bütün bireylerin birlikte hareket ederek somut projeler üretmesi gerekmektedir.

Yozgat stratejik konumdan değerlendirildiğinde; Ankara'ya, Kayseri'ye ve Sivas'a oldukça yakındır. Samsun gibi deniz turizmi açısından önemli bir şehre ise yaklaşık 280 km uzaklıktadır. Hitit medeniyetinin önemli kalıntılarında olan Alacahöyük, Hattuşaş, Boğazkale ve diğer yerleşim alanlarına oldukça yakındır. İç Anadolu bölgesinde yer alan ilde 13 adet ilçe bulunmaktadır. Ayrıca şehir Bozok diyarı olarak bilinmektedir. 2015 yılında nüfusu 419440 olan şehir Türkiye'de en çok göç veren iller arasında yer almaktadır. Sanayi açısından fazla yatırım olmayan Yozgat ili bu dezavantajını temiz doğasını ve kültürel değerlerini kullanarak avantaja çevirebilir. Bunun için ise kırsal alanlarda yapılacak turizm yatırımlarının etkili olacağı düşünülmektedir (Ersoy vd., 2017: 153)

Yozgat ili her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Kırsal alanlarda yatırım yapacak olan girişimcilerin, özel sektör ve kamu kurumları yöneticilerinin Tablo 1'de gösterilen belgeli konaklama tesisleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve buna göre stratejilerini geliştirmeleri önerilmektedir.

Tablo 1. Yozgat'ta Bulunan Belgeli Konaklama Tesisleri (2016)

Tesis türü	Toplam Tesis Sayısı	Toplam Oda Sayısı	Toplam Yatak Sayısı
İşletme Belgeli	10	622	1331
Yatırım belgeli	1	413	856
Belediye Belgeli	26	481	1061
TOPLAM	37	1516	3248

Kaynak: Yozgat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016

Yozgat'ta günümüze kadar turizmin geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalardan bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Ersoy vd., 2017: 153):

- Türkiye Turizm Stratejisi 2023 (2007)
- Yozgat Turizm ve Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu Raporu (2011)
- Yozgat Kent Ormanı Spor Turizmi Fizibilite Çalışması Projesi (2012)
- Çamlık Kent Ormanı Turizm Çeşitlendirilmesi Projesi (2012)
- Yozgat Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Değerlendiriyor projesi (2012)
- Yozgat Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023 (2013)
- Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı (2013)
- ORAN Kültür ve Turizm Mali Destek Programı (2015)
- Yozgat Kalkınma Vizyonu Çalıştayı Sonuç Raporu ve Eylem Planı (2016)
- 1.Uluslararası Bozok Sempozyumu (2016)
- 17. Uluslararası Kültür Turizm ve Kazankaya Kanyonu Festivali (2016)
- Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çifti Projelerinin Desteklenmesi (2016)
- TKDK Kırsal Turizm Destekleri

Yozgat'ta kırsal turizmin kaliteli ve istenilen seviyede olması için öncelikle yerel halkın, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının eğitilmesi ve turizm bilincinin aşılması, kırsal turizmin geliştirilebileceği pilot alanların belirlenmesi gerekmektedir (Ersoy vd., 2017: 154).

Kırsal kalkınma ile kırsal turizm arasında aynı yönde bir ilişki olduğu bilinmektedir. Yozgat kırsal alanlarında yapılacak tarım, turizm ve üretim kaynaklı gelirler Yozgat'ın kalkınması bakımından oldukça önemlidir. Yozgat'ın potansiyel kırsal turizm çeşitlerini; termal sağlık turizmi, kültür turizmi, kongre turizmi, av turizmi, doğa ve spor turizmi, çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarım turizmi, kırsal su etkinlikleri turizmi, inanç turizmi şeklinde sıralamak mümkündür. Tablo 2'de Yozgat'ta bulunan potansiyel kırsal turizm alanları ve alternatif kırsal turizm çeşitleri gösterilmiştir.

Tablo 2. Yozgat'ın Potansiyel Kırsal Turizm Alanları ve Alternatif Kırsal Turizm Çeşitleri*

İlçe	Potansiyel Kırsal Turizm Alanları	Alternatif Kırsal Turizm Çeşitleri
Merkez	Büyük Nefes (Tavium Antik Kenti), Gelin Güllü Barajı, Musabeyli Barajı, Başı Büyüklü Köyü Mesire Alanı, Topçu Köyü Mesire Alanı	Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Av Turizmi, Doğa ve Spor Turizmi
Akdağmadeni	Askerlik Şubesi Eski Binası, Eski PTT Binası, Kilise Camii, Muşalı Kalesi, Rıfat Koç Konağı, Şebni Tümülüsü, Düğmeli Tepe Tümülüsü, Kaletepe Höyüğü, Karahisar Tatlısı Kaya Üstü Yerleşimi, Karapir Köyü Kilisesi, Karadilmek Köyü Meşe Ağacı, Nalbant Yaylası, Kevenli Yaylası	Kültür Turizmi, Yayla Turizmi, Doğa ve Spor Turizmi, Köy Turizmi, Çiftlik Turizmi, Av Turizmi
Aydıncık	Sarıbaba Höyüğü, Gavurtepe Höyüğü, Velibaşı Düz Yerleşim Alanı, Dumansaray Höyüğü, Rıdvan Kalesi, Kuşoturan Tepe Yerleşimi, Kazankaya Büyük Camii, Kazankaya Kanyonu, Dereçiftlik Köyü Uzunçayır Yaylası, Şebekpınarı Piknik Alanı	Kültür Turizmi, Yayla Turizmi, Doğa ve Spor Turizmi, Çiftlik Turizmi, Av Turizmi, Tarım Turizmi
Boğazlıyan	Hacı Ahmet Ağa Camii, Karakoç Camii, Yukarı Mahalle Eski Camii, Akköprü, Çalaperdi Yukarı Camii, Aşağı Mahalle Höyüğü, Mennem Yerleşimi ve Höyüğü, Höyüktepe Höyüğü, Kriz Mevkii Tümülüsü, Yapalak Çanakhöyük Tepesi Tümülüsleri, Çavlak Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı, Hamam Höyüğü, Yoğunhisar Höyüğü, Maşatlık, Karakoç Yeraltı Şehri, Uzunlu Tümülüsleri, Böğrüdilik Höyüğü, Çakmakbeli Tepesi Tümülüsleri, Poyrazlı Tümülüsü, Süleyman Höyüğü, Güveçli Köyü Tümülüsü, Kaletepe Yerleşimi, Yenipazar Höyüğü, Salmansırı Yerleşimi, Küçük Höyük Tepe Yerleşimi, Çorak Tümülüsü, Kesiş Pınarı Yerleşimi, Eğlence Höyüğü, Eşek Höyüğü ve Yerleşimi, Özler Yeraltı şehri, Boğazlıyan Kaplıcaları	Kültür Turizmi, Yayla Turizmi, Doğa ve Spor Turizmi, Köy Turizmi, Çiftlik Turizmi, Av Turizmi, İnanç Turizmi, Sağlık Turizmi, Tarım Turizmi
Çandır	Höyükli Tepe Höyüğü, Beştepe Tümülüsleri, Alışık Tepe Tümülüsleri, Çandır Merkez Camii Eski Minaresi, Çandır Kümberi ve Mezarlığı İğdeli Köyü İlkokulu	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi
Çayıralan	Turna Höyüğü Tümülüsü, Günayla Köyü Tümülüsü, Kılılı Bayır Tepesi Tümülüsleri, Kızlar Konağı Tümülüsleri, Çerkez Bey Kümbeti, Çokradan Camii, Yarım Kilise	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi
Çekerek	Çekerek Köprüsü, İshaklı Camii, Kızlar Kayası Su Sarnıcı ve Nekropol Alanı, Kaya Tepesi Kaya Üstü Yerleşim Alanı, Beyyurdu Kaya Üstü Yerleşim Alanı, Tarla Tepe Höyüğü, Süreyya Bey Barajı	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Av Turizmi
Kadışehri	Çatal Höyük, Kadışehri Höyüğü, Akçakale	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım

		Turizmi
Saraykent	Yılanboynu Tepesi Yerleşimi, Taşlık Höyük, Divanlı Mağaraları Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı, Adatepe Tümülüsleri, Çakmaklı Höyük Tümülüsü, Divanlı Mahallesi Tümülüsleri, Tavşantepe Tümülüsleri, Çıncımlı Sultan Hanı, Çekereksu Hanı ve Köprüsü, Sarayözü Türkmen Mezarlığı, Saraykent Kaplıcaları	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Sağlık Turizmi, Çiftlik Turizmi
Sarıkaya	Roma Hamamı, Hacıbey Konağı, Pınarkaya Köyü Çapanoğlu Camii, Terzili Şapeli, Ademağa Konağı, Gündüzlü Köyü Hamamı, Cem Cemil Öztürk Evi, Karayakup Köprüsü, Alishar Höyüğü, Çat Höyüğü, Boz Höyük, Konak Höyüğü, Karayakup Höyüğü, Höyüktepe Tümülüsü, Celal Höyüğü, Eğrihöyük Tepe Höyüğü, Kıpık Höyüğü, Sarıkaya Kaplıcaları	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Sağlık Turizmi, Çiftlik Turizmi, Kongre Turizmi
Sorgun	Kekenez Harabeleri, Hapıboğazı Hitit Heykel Atölyesi, Karakız ve Kazankaya Hitit Heykel Atölyeleri, Kuşaklı Höyük, Çadır Höyük, Salur Höyük, Büyük Höyük, Osmaniye Höyüğü, Sivri Tepesi Tümülüsü, Ali Dede Höyüğü, Kaletepe Höyüğü, Kütükburun Tümülüsleri, Kırgıbağları Nekropolü, Külhüyük Köyü Höyüğü, Halilbaba Tümülüsü, Bahadın Yerlatı Galerisi, Zeynel Höyüğü Tümülüsü, Alibaba Tümülüsü, Pöçüklü Höyük Tümülüsü, Gözbaba Tümülüsü, Harami Sırtı Mevkii Tümülüsü, Dikilitaş Boğaz Deresi Tümülüsü, Karadereli Çeşmesi Tümülüsü, Yazılıtaş Düz Yerleşim Alanı, İncenin Deresi Küçük Yerleşimi, Şahmuratlı Köyü Eski Camii, Çiğdemli Eski Camii, Garipler Köyü Kilisesi, Sorgun Kaplıcaları	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Sağlık Turizmi, Çiftlik Turizmi, Yayla Turizmi, Kongre Turizmi
Şefaati	Gerdek Kaya ve Beşiktepe Sit Alanı, Höyüktepe Höyüğü, Kızılyar Höyüğü, Sarıkent Höyüğü, Güzelli Köyü Mağaraları, Alibar Höyüğü, Kızılcakoca Tümülüsleri, Paşaköy Güney Mezarlığı, Tahiroğlu Höyüğü, Akçakoyunlu Höyüğü, Deveboynu Höyüğü, Koşa Köprüsü, Şefaati Eski Mahalle Camii, İstasyon Binası, Dedeli Konağı, Tokmak Hasan Paşa Konağı, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, Cıcklar Köyü Eski Camii, Karanlık Dere Mevkii	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi
Yenifaklı	Cankurtaran Tepesi, Taşaltı Höyüğü, Kızılgedik Höyüğü, Bozhöyük, Damlalı Kemikli Mağara, Keçihöyüt Tümülüsü, Eski Adliye Binası, İstasyon Binası	Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi
Yerköy	Kömüşören Köyü Mesire Alanı, Uyuz Hamamı ve Höyüğü, Delice Köyü Höyüğü, Karaosmanoğlu Höyüğü, Konak Höyüğü, Höyüktepe Höyüğü, Yerköy Tümülüsü, İnoynu Kaya Yerleşimi, Gülabiözü Deresi Düz Yerleşimi, Yukarı Elmahacılı Köyü Düz Yerleşimi, Yerköy Tren Garı, Tuzla Köprüsü, Saray Çapanoğlu Camii, Yakup Hoca Efendi Camii, Delice Köprüsü, Yerköy Kaplıcaları	İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Köy Turizmi, Tarım Turizmi, Sağlık Turizmi, Çiftlik Turizmi, Yayla Turizmi, Kongre Turizmi

*Kamu ve özel sektör işyerleri, ilçeler ve köylerdeki kişilerle görüşmeler neticesinde ve literatür çalışmaları baz alınarak potansiyel kırsal turizm alanları ve alternatif kırsal turizm çeşitleri oluşturulmuştur.

Kaynak: Ersoy vd., 2017

IV. YOZGAT'IN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİNİN SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir sektörün, bir faaliyetin, bir işletmenin mevcut durumunu ve amaçlarını ortaya koymanın en etkili yolu o konuda bilgi sahibi kişiler tarafından SWOT analizinin yapılmasıdır (Akça, 2005: 516). SWOT analizi; bir sektörün, bir faaliyetin, bir işletmenin güçlü-zayıf yönlerini belirlemek ve dış çevreden kaynaklanan fırsat-tehditleri tespit etmek için kullanılan bir yöntemdir. Bundan dolayı, yörenin kırsal turizm bakımından güçlü-zayıf ve fırsat-tehditlerinin ortaya konması ve ona göre plan ve programların yapılmasının sağlanması gerekmektedir (Ongun vd., 2016: 84).

Yozgat'ta kırsal turizmin değerlendirilmesi için Türkiye Turizm Stratejisi 2023 (2007), Yozgat Turizm ve Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu Raporu (2011) ve Yozgat İli İmalat Sanayi Raporu (2013) gibi yayınlar öncelikli olmak üzere konuyla ilgili literatürün taranmasına ek olarak yapılan alan araştırmaları ve kırsal alanlardaki yetkili ve ilgililerle yapılan görüşmeler sonucunda bir takım veriler elde edilmiştir. Bu veriler değerlendirilerek Yozgat kırsal turizm potansiyelinin SWOT analizi; Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler olmak üzere dört ana başlık altında aşağıda verilmiştir (Ersoy vd., 2017: 146-147):

4.1. Güçlü Yönler

- Yörenin bozulmamış bir doğaya sahip olması,
- Yöre halkının konukseverliği,
- Yörük kültürünün yörede devam etmesi,
- Çamlık Milli Parkının Türkiye'nin ilk milli parkı olması ve ağaç türünün sadece Kafkaslarda bulunması,
- Kazankaya Kanyonunun 10 km uzunluğunda olması, dağcılık ve doğa turizmi açısından çok önemli bir potansiyele sahip olması,
- Sarıkaya Roma Hamamı'nın kültürel bir miras olması ve UNESCO listesine aday olacak bir potansiyele sahip olması,

- Yozgat'ın Alacahöyük, Boğazkale, Hattuşaş gibi Hitit yerleşim yerlerine ve Peri Bacaları, Ürgüp, Göreme v.b turizm merkezlerine yakın olması,
- Yozgat'ın karayolu ve demir yolu açısından ulaşılması kolay bir noktada olması,
- İl genelinde çok geniş bir alanda foto safari düzenleme imkanı olması (Çamlık Milli Parkı, Kazankaya Kanyonu, Cehirlik Yaylası, Süreyya Bey Barajı, Gelin Güllü Barajı, Sarıkaya Hamamı, Çandır Kümbeti, Çayıralan Kümbeti, Büyüknefes Tavium Anti Kenti vb.),
- Termal turizm için yer altı suları bakımından zengin olması,
- Farklı turizm etkinliklerine (trekking, dağcılık, yayla, doğa, inanç, termal kültür turizmi vb.) hizmet verebilecek turizm değerlerinin bulunması,
- Yöresel yemek türlerinin zenginliği, el sanatları ve geleneksel motiflerin (doğum, ölüm, düğün, aşıklık geleneği, vs.) hala varlığının sürdürmekte olması,
- Çeşitli festival, Şenlik ve Şölenlerin düzenlenmesi ve gün geçtikçe sayılarının artması,
- Endemik türler açısından önemli çekicilikleri içeren bir tabiat alanına sahip olması,
- 7 Mayıs 2016 tarihinde gerçekleştirilen I. Uluslararası Bozok Sempozyumu kapsamında Yozgat'ın jeolojik yapısına, termal kaynaklarına, tarihi ve sit alanlarına, Yozgat'ın tarihine, vb. konulara yer verilmiş olması.

4.2. Zayıf Yönler

- Yozgat'ın coğrafi yapısı ve idari bölünmesi; İl Merkezinin bazı ilçelere çok uzak olması,
- İl'in kültürel ve turizm açısından yeterince tanıtılmaması,
- Yozgat'ın sürekli olarak göç vermesi,
- Kırsal turizmi geliştirecek işbirliğinin sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşları arasında yeterince sağlanamamış olması,
- Kırsal turizm alanında yeteri kadar örnek girişimci ve işyerinin olmayışı,
- Kırsal alanlarda yerleşimlerde düzensiz yapılaşma,
- Kırsal turizm ve ürünlerini pazarlayacak bir yapının mevcut olmaması,

- Yöre halkının tarihi ve doğal güzelliklerin korunmasının önemi hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması ve kırsal turizm bilincinin gelişmemiş olması,
- Yöresel değerlerin ve el sanatlarının gelecek nesillere aktarılması konusunda gençlerin gereken ilgi ve alakayı göstermemesi,
- Seyahat acentelerinin yetersizliği,
- Potansiyel kırsal turizm ziyaretçilerine yönelik tanıtım ve reklam yetersizliği,
- Kırsal turizm potansiyeline sahip alanlarda konaklama olanaklarının yetersizliği,
- Hava alanının bulunmaması,
- Finansman sorunları,
- Fiziki altyapıdan kaynaklanan sorunlar.

4.3. Fırsatlar

- Nüfus yoğunluğunun azlığı ve sanayi faaliyetlerinin gelişmemiş olmasından dolayı yörenin doğal zenginlikleri üzerindeki tehlikenin az olması,
- Ankara- Sivas Hızlı Tren Projesi istasyonlarının birisinin Yerköy İlçesi olması,
- TKDK vasıtasıyla IPARD programının bölgeye yatırımları teşvik ediyor olması,
- Yozgat Nohutlu Tepesi ve Yozgat Çamlığı arasında teleferik projesinin hayata geçirilebilecek olması,
- Geniş bir alana yayılmış tarım arazilerinin tarım ve çiftlik turizmi açısından değerlendirilmeyi bekleyen bir potansiyel olması,
- Bozok Üniversitesi'nin varlığı,
- Orta Anadolu Kalkınma Ajansının Destekleri,
- Kırsal Turizme Yönelik AB hibe fonlarının varlığı,
- Ankara, Kayseri, Sivas gibi kalabalık şehirlerde kent yaşamından stresten uzaklaşmak isteyen doğa ve kırsal alanı seven bireylerin olduğu potansiyel ziyaretçi kitlesi,
- Avcılık ve doğa sporları ile ilgili çalışmaların yoğunlaştırılarak bu alanlarda kırsal turizm potansiyelinin artırılabilir olması,
- Jeotermal kaynakların güncel envanterinin çıkarılması, Afyonkarahisar ve diğer termal turizmde öne çıkmış bölgelerdeki işletme sahipleri, kamu kurum ve kuruluşları ile ikili işbirliği yapılarak termal turizm potansiyelinin artırılabilir olması,

- Akdağmadeni Nalbant dağının kış turizmi için bir alternatif olması,
- 14. 4-6 Mayıs 2017 tarihinde gerçekleştirilecek olan II. Uluslararası Bozok Sempozyumunun Konusunun Yozgat'ın Turizm Potansiyeli ve Sorunları olması,
- Yozgat'ta şehir hastanesinin faaliyete girmesi.

4.4. Tehditler

- Kurumlar arasında işbirliğinin yetersiz olması,
- Kırsal turizm potansiyelinin artışına bağlı olarak oluşacak nitelikli personel yetersizliği,
- Kırsal turizmin aşırı ve kontrolsüz gelişimi ile doğal ve kültürel değerlerin dejenere olma, yozlaşma, tahrip olma, kirlenme ve elden çıkma riski,
- Küresel ısınmaya bağlı olarak iklim değişmelerinin kırsal turizmi ve sezonunu olumsuz etkilemesi,
- Aşırı ziyaretçi talebine bağlı olarak doğal zenginliklerin tehdit altında bulunması,
- Avlanmanın ve orman yangınlarının doğal çevreyi tahrip etmesi,
- Erezyon, sel felaketi ve diğer doğal afetlerin tarihi ve turistik alanları ve doğal güzellikleri yok etmesi,
- Kırsal alanda yaşanan göçe bağlı olarak genç nüfusun giderek azalması,
- Kırsal turizm algısının ulusal düzeyde yetersiz kalması,
- Yerel ve geleneksel kültürde zayıflama ve bozulmaların yaşanması,
- Çevre koşullarına önem vermeyen iş yerleri ve bireylerden dolayı doğal güzelliklerin tahrip edilmesi.

V. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Turizm sektörü ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın önemli yapı taşlarından bir tanesidir. Özellikle ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı bölgelerde kırsal turizm kalkınmada önemli rol oynamaktadır. İç Anadolu bölgesinde yer alan Yozgat ili mevcut kırsal turizm alanlarıyla alternatif bir turizm merkezi olmaya adaydır. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve madencilığe dayalı olan Yozgat'ın turizm sektöründe de gelişmesi kırsal kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir. Fakat Yozgat ilinin kırsal turizm açısından gelişmesi için gerekli olan doğal, kültürel, tarihi değerlere sahip olmasına rağmen mevcut kırsal turizm potansiyelini istenilen şekilde değerlendiremediği anlaşılmıştır.

Yozgat'ın kırsal turizm açısından mevcut potansiyelini kullanamamasının nedenleri arasında ; Kırsal turizm işletmelerinde çalışanların turizm hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları, kırsal turizm işletmelerinin teşvik ve desteklerden yeterince yararlanamaması, yerel halkın turizm konusunda yeterince bili sahibi olmamaları, kırsal alanlarda mevcut bulunan, ulaşım, imar ve altyapı sorunları, mevcut turistik tesislerin kapasitelerinin yetersizliği, Yozgat'ın kırsal alanlarının tanıtımın istenilen düzeyde yapılamaması, kırsal turizm konusunda kamu ve özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının koordinasyon eksikliği, Yozgat il genelinde girişimcilik bilinci ve ruhunun yetersiz oluşu gösterilebilir.

Nitekim mevcut kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi; Yozgat ili için, göçü azaltabilir, ekonomiyi canlandırabilir, istihdamı artırabilir, kadınların istihdama ve sosyal hayata katılımlarını artırabilir, gençlerin geleceğe umutla bakmasına ve doğdukları büyüdükleri kırsal alanlara sahip çıkma isteklerini artırabilir, bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kalkınmasına ve Yozgat'ın tanıtılmasına katkı sağlayabilir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde; Yozgat ilinde turistlerin sürekli ziyaret etkileri ve bilinen önemli turistik alanlar mevcuttur. Yozgat'a ziyaret amaçlı gelen turistler genellikle termal tesislerde konaklamakta ve tekrar evlerine dönmektedirler. Oysaki Yozgat'ın doğa, çiftlik, köy, dağcılık, kanyon, fotoğrafçılık, inanç, tarih, kültür ve diğer kırsal turizm çeşitleri için çok fazla destinasyonu bulunmaktadır. Mevcut tesislerin modernize edilmesi, yeni tesislerin yapılması ve diğer kırsal turizm çeşitlerinin özendirilerek geliştirilmesi gereklidir.

Yerel halkın, ilgili kurum ve kuruluşların, meslek odalarının, sivil toplum kuruluşların ve özel sektör yetkililerinin birlikte koordineli bir biçimde çalışması Yozgat ilinde kırsal turizmin sürdürülebilirliği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Kırsal turizm için bir eğitim müfredatı oluşturulmalı ve Yozgat kırsal turizme ilgi uyandıracak radyo ve televizyon programları yapılmalıdır.

Kırsal turizmin gelişmesinin önündeki en büyük sorun pazarlama problemidir. Bu kapsamda internet üzerinden ürün ve hizmetlerin pazarlanması tanıtım ve tutundurma çalışmalarına hız verilmesi gerekmektedir. Kırsal turizm ürün ve hizmetlerinin fiyatlarının turistleri bölgeye çekecek düzeyde tutulması önemlidir. Ayrıca kırsal alanlarda yörenin turistik zenginliklerinin ön plana çıkarıldığı tabela, totem, branda,

afiş gibi görsel tanıtım materyalleri ile tanıtılması kırsal turizm gelişmesi ve sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Yozgat ilinde bulunan turizm işletmeleri, seyahat acenteleri, termal turizm ve konaklama tesisleri ve yeme içme tesislerinin birlikte hareket ederek kırsal turizm aktiviteleri için tur ve organizasyonlar düzenlemeleri ve böylece ilin tanıtımına katkıda bulunmaları istenmelidir.

Sonuç olarak kırsal turizm alanında gelişmiş ülkelerin çoğu başarılı projeler ve çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kültürel, tarihi, doğal bakımdan zengin olan Yozgat ilindeki bütün kurum ve kuruluşların bu konu üzerinde daha fazla durması, özellikle kırsal alanlarda yaşayan halka istihdam olanakları sağlayarak göç etmelerinin önüne geçmesi gerekmektedir (Ersoy vd., 2017: 157). Bu çalışmanın ileride bu konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

VI. TEŞEKKÜR

Katkılarından dolayı TKDK Yozgat İl Koordinatörlüğüne, Yozgat Valiliğine, Yozgat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne, diğer kamu ve özel sektör kuruluşlarına teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- ACAR, Vedat., Avcı, Eda., Erat, Birsen. (2017), "Birgi'nin Turistik Bir Destinasyon Olarak SWOT Analizi Kapsamında Değerlendirilmesi", *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(14), 1335-1372.
- AKBULAK, Cengiz. (2016), "Ardahan İlinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Sayısallaştırılmış SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi", *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 1-30.
- AKÇA, Hasan. (2005), "Burdur İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi", *1. Burdur Sempozyumu, Bildiriler Cilt I, 16 - 19 Kasım, Burdur*, 515-517.
- ARIÖZ, Ömer., Yıldırım, Kemal. (2012), "Türkiye'de Çimento Sektöründeki Belirsizlikler ve Türk Çimento Sektörünün SWOT Analizi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 173-190.
- BARKE, Michael. (2004), "Rural Tourism in Spain", *International Journal of Tourism Research*, 6(3), 137-149.
- BİRDİR, Kemal., Karakan, İbrahim., Çolak, Okan. (2015), "Gaziantep İlinin Turizm Açısından Swot Analizi ve Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13(1), 77-92.
- DOĞAN, Nuri Özgür., Ersoy, Yusuf. (2017), "Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde SWOT Analizi: Uşak İli Örneği", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 52(Özel Sayı), 952-969.
- DOĞAN, Nuri Özgür., Sözbilen, Gülhan. (2014), "Kaya Otel İşletmeleri İçin En Uygun Stratejinin Belirlenmesi: Bir SWOT/AHP Uygulaması", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 95-112
- ERSOY, Yusuf., Tehci, Ali., Ersoy, Bünyamin., vd. (2017), "İPARD Programı ile Yozgat'da Kırsal Turizmin Geliştirilmesi Stratejileri Projesi Araştırma Kitabı", *TKDK, Yozgat*, 1-161.

- GÜLBAHAR, Onur. (2009), "1990'lardan günümüze Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişimi ve Alternatif Yöntemler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-177.
- HAIDER-PRÖBSTL, Ulrike., Melzer, Verena., Jiricka Alexandra. (2014), "Rural Tourism Opportunities: Strategies and Requirements for Destination Leadership in Peripheral Areas", *Tourism Review*, 69(3), 216-228.
- KESİCİ, Mustafa. (2012), "Kırsal Turizmde Olan Talepte Yöresel Yiyecek ve İçecek Kültürünün Rolü", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 33-37.
- MANSUROĞLU, Sibel., Dağ, Veysel. (2016), "Bingöl İlinin Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Olanakları (SWOT Analizi Yöntemi Kullanılarak) Açısından Değerlendirilmesi", *Mediterranean Agricultural Sciences*, 29(1), 9-16.
- OMMANI, Ahmad Reza. (2011), "Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT) Analysis for Farming System Businesses Management: Case of Wheat Farmers of Shadervan District, Shoushtar Township, Iran.", *African Journal of Business Management*, 5(22), 9448-9454.
- ONGUN, Utku., Gövdere, Bekir., Çiçek, Uğur. (2016), "Yeşil Ova'nın Kırsal Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(16), 75-88.
- ÖZAN, Mukadder Boydak., Polat, Hakan., Gündüzalp, Seda., Yaraş, Zübeyde. (2015), "Eğitim Kurumlarında SWOT Analizi", *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(1), 1-28.
- PALIWAL, Ritu. (2006), "EIA Practice in India and Its Evaluation Using SWOT Analysis", *Environmental Impact Assessment Review*, 26(5), 492-510.
- POLAT, Eray., Özdemir, Sami Sonat., Özdemir, Meltem. (2014), "Kırsal Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi: Balıkesir Örneği", *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı, 4-6 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla*, 143-153.
- SANDIKÇI, Mustafa., Özgen, Ünal. (2013), "Afyonkarahisar İlinin Termal Turizm Açısından Swot Analizi ile Değerlendirilmesi", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 51-79.
- SOYKAN, Füsün. (2003), "Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi", *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.
- ORAN KALKINMA AJANSI. (2013), "Yozgat İli İmalat Sanayi Raporu", (erişim adresi: http://oran.org.tr/materyaller/Editor/document/PlanlamaBirimi/Dokmerkezi/Yozgat_imalat_sanayi_raporu.pdf), (erişim tarihi: 22.12.2016).
- T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2007), "Türkiye Turizm Stratejisi 2023", (erişim adresi: http://www.kuzka.org.tr/dosya/turizm_stratejisi_2023.pdf), (erişim tarihi: 19.12.2016).
- YTSASÇG. (2011), "Yozgat Turizm ve Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu Raporu", (erişim adresi: http://oran.org.tr/materyaller/Editor/document/PlanlamaBirimi/Yozgat_Turizm_m_SCG_Raporu_Mayis2011.pdf), (erişim tarihi: 22.12.2016).